

(oud)

VAKWERKPLAN FRANS- 1. VAKVISIE- 2. PEDAGOGISCHE/ DIDACTISCHE UITGANGSPUNTEN

De moderne Westerse wereld kent, zo men wil, het primaat van het Engels bij de talen. Maar het Frans kent sinds eeuwen een universele dimensie naast een Europese. Het is immers over de gehele wereld in gebruik en is, naar belangrijkheid gemeten, de tweede internationale taal.

In onze visie is het belang van talen die andere zijn dan het Engels of het Amerikaans zeer groot. Beheerst de gemiddelde leerling namelijk, aan het eind van de middelbare school, het Engels op een bijna volkomen wijze ? Kan hij er overal mee terecht ? Dat is niet het geval. Daarnaast zal bij de leerling de passieve kennis van deze taal wel vrij groot zijn maar de uitdrukkingsvaardigheid vaak niet meer dan matig. Deze situatie zal nog wel enige decennia bestaan en maakt het Engels nog niet geheel tot de moderne en enige lingua franca. In de huidige vakkenpakketopzet is het bovendien zo dat de Nederlandse eindexamenkandidaat ook geen hoger cijfer voor Engels haalt wanneer hij zich na de 3e of 4e klas uitsluitend heeft bezighouden met deze vreemde taal met uitsluiting van Frans en/of Duits.

In vele niet-Engelstalige landen zullen de zaken er niet anders voorstaan. "Talige" contacten kunnen in de toekomst ook op een ander wijze dan de tot nu toe gebruikelijke verlopen. Gedeeltelijk zijn de hierna slechts aan te stippen methoden in zwang bij een elite van vreemde talen-gebruikers. Wij doelen allereerst op het feit dat simpele conversatie dan wel plaats mag vinden in de vorm Engels-Engels, Frans-Frans, enzovoorts, maar dat daar waar neer precisie wordt vereist, een verfijnde actieve kennis nodig is van de omgangstaal. Het ontbreken van die kennis bij een bepaalde taalgebruiker kan overigens parallel lopen met het door hem beschikken over een voor een bepaald vakgebied adequate woordenschat en goede uitdrukkingsvaardigheid. Echter, buiten gespecialiseerde taalomgevingen hanteert men steeds meer andere koppelingen van talen: Engels-Frans, Duits-Engels en dergelijke, met dien verstande dat elkeen zich uitdrukt in de taal die hij het best spreekt en die zijn gesprekspartner uitstekend verstaat. Ten slotte: landslieden uit de grote taalgebieden zullen niet snel op voldoende wijze een tweede of derde taal van een klein taalgebied beheersen. Van Nederlands leren zal bij hen weinig komen. Een gunstige uitzondering op dit laatste vormen steeds meer Walloniërs.

Er is geen reden aan te nemen dat op het relatief eenvoudige niveau van de eindtermen van de basisvorming de leerlingen ook in het Frans niet eenvoudige gesprekspatronen kunnen worden aangeleerd en niet een flinke functionele basiswoordenschat bijgebracht. Onze leerlingen meer dan voorheen in contact brengen met de francofone wereld en de cultuur ervan (een van de wezenlijk nieuwe punten van de kerndoelen) moet voor de docent Frans een aangename taak zijn.

Waarom is kennis van het Frans zo belangrijk ? Deze vraag wordt meestal beantwoord met de volgende argumenten:

-90 à 100 miljoen personen zijn 100 % Franstalig en nog eens 150 miljoen anderen beheersen het Frans op een lager peil.

-Frans is, zoals gezegd, de tweede internationale taal, en de eerste of tweede taal van een aantal belangrijke organisaties en instellingen.

-Kennis van het Frans is voor juristen en diplomaten onontbeerlijk.

-Frans is de taal van 'half' Afrika.

-Frans wordt in Europa direct al in ons buurland België en verder in Luxemburg, Zwitserland en in het uiterste Westen van Italië gesproken.

-In meer dan 30 landen in Frans <de> handelstaal.

-Frans is vaak de toegangspoort tot de studie van andere Romaanse talen en een communicatiemiddel bij contacten met Zuid-Europese landen.

-Frans beheersen zal steeds meer een prae blijken te zijn bij de opbouw van carrières; het valt bovendien aan te nemen dat met de voortschrijdende internationalisering van bepaalde studies stageperioden in twee tot vier landen gemeengoed worden.

-De Europese Gemeenschap accepteert een aantal werktalen. Hoe meer talen Nederlanders kennen, hoe beter het voor ons land is. Zo kan de Nederlander beter zijn rol van "bemiddelaar" handhaven en zijn invloed in overlegsituaties behouden.

-Internationale contacten nemen toe, en onder een breder publiek dan voorheen. Een ieder heeft er baat bij zich te kunnen uitdrukken in de taal van het land waar hij of zij verblijft. (En Frankrijk is ons vakantieland nummer één.)

-Nederland kent een open economie maar laat belangrijke mogelijkheden onbenut in landen waar Frans de voertaal is.

-Op de terreinen van de wetenschap en de kunst, en bij allerlei cultuuruitingen, is kennis van het Frans en Duits een belangrijke toevoeging op het Engels: rechtstreekse toegang tot de bronnen geeft begripwinst en gaat kennisverschraling tegen.

-Bij vrijetijdsbesteding (toerisme, literatuur, radio en televisie-programma's, sport) kan kennis van het Frans en het Duits het leven veraangenamen.

=====lijst=====

Het valt niet te ontkennen dat de belangstelling bij Nederlandse jongeren voor Anglo-Amerikaanse cultuuruitingen groot is. Deze realiteit moeten wij onder ogen zien.

Onze taak is dus, meer dan tot op heden het geval was, en op veel explicieter wijze dan de docent Engels dat behoeft te doen, van de leerlingen aandacht te vragen voor verschijnselen uit de huidige Franse samenleving. Dringend maar niet al te dwingend zal op de oudere kinderen een beroep gedaan moeten worden regelmatig naar Franstalige televisieuitzendingen te kijken. De docent bevordert dit door hun in de lessen bij voortdurend minstens met het Franse radio- of televisienieuws te confronteren. Ook zou op summiere wijze informatie gegeven moeten worden over het Franse bedrijfsleven, de instituties van

Frankrijk en de Franse geschiedenis. De plaats van de literatuur wordt daardoor een kleinere: die van conversatie, stelopdrachten en handelseconomische terminologie groter.

Wij hebben de indruk dat het door eindexamenkandidaten bereikte niveau van spreekvaardigheid in de afgelopen vijf jaar is teruggelopen maar dat het nog wel beter is dan het peil dat bereikt werd aan het eind van het tijdperk van voor de invoering van de Mammoetwet. Op dit gebied is niettemin herbezinning gewenst. Andere te tentamineren onderdelen baren minder zorg. Welnu, het eindexamenniveau staat niet los van het eindniveau van de basisvorming, al krijgt men de gedachte dat bepaalde commissies van het Ministerie van Onderwijs daar anders over denken. Anders valt het niet te verklaren dat voor een aantal vakken (en voor het Frans dan gelukkig nog in mindere mate) hiaten vallen in de stof die aansluiting zou moeten geven met de bovenbouw en dat tot op dit moment de uitwerking van de herschrijving van de programma's van de eindexamens niet gereed is.

Wanneer wij hier derhalve suggesties doen betreffende veranderingen en accentverschuivingen in het basisprogramma Frans, moet dat onder enig voorbehoud gebeuren. Daarnaast kunnen veel pogingen tot het inslaan van nieuwe wegen belemmerd worden door het niet geaccepteerd worden bij wat wij gemakshalve nu maar het gemiddelde ouderpaar en de schoolcultuur zullen noemen: een vak als Frans in het bijzonder ondergaat ook nog pressie en bepaalde invloeden van de omgeving van ouders en leerlingen: het staat te boek als moeilijk (wij presenteren het mogelijk te weinig als makkelijk...) en het opleggen van nieuwe verplichtingen (als het door ons aan te bevelen gebruik van geluidscassettes en, mogelijk, diskettes, voor Frans, thuis) kunnen, wanneer deze verplichtingen niet worden nagevolgd bij aan Frans verwante vakken, licht het imago schaden in plaats van het positief bij te stellen. Dat enkele zaken toch moeten veranderen, lijdt geen twijfel en in die zin vormde de invoering van de wet op de basisvorming en het verschijnen van de eisen voor de bovenbouw welkome aangrijpingspunten daartoe.

De kerndoelen zijn, zo veronderstellen wij, de lezer bekend en behoren aan de ouders en aan de leerlingen in enigerlei vorm onder ogen te worden gebracht. Helaas heerst bij veel docenten nog veel verwarring over het moment van afnemen van de toetsen van de overheid en over het voorradig zijn van voldoende parallelversies van de opgaven. De inzichten echter die in de kerndoelen zijn neergelegd en die na rijp beraad door deskundigen zijn verwoord, kunnen moeilijk worden afgewezen en gaan enkelen onder ons zelfs niet ver genoeg. In dit verband mag nog wel eens worden herinnerd aan vrij recente rapportages als Horizon Taal (1991) en aan het werk van het KPC. Middenschoolexperimenten (in Nederland maar ook, vergelijkenderwijs, in het buitenland) en de arbeid van commissies van de Raad van Europa (met name producten als Niveau Seuil) hebben tevens het denken over het aanleggen van nieuwe eindtermen beïnvloed. Zo is men het al lang gelden eens geworden, op Europees niveau, over thema's die in taalgebruikssituaties, in de klas of bij huiswerk, aan de orde zouden moeten komen. Vele lijsten met onderwerpen hebben vanaf de jaren zeventig

onder docenten moderne talen gecirculeerd. Hier volgt zo'n lijst (die vrij recent is) voor het vak Frans:

=====lijst=====

Men oordele zelf in hoeverre deze veertien thema's te verenigen zijn met de negentien kerndoelen.

Hoe komen de kerndoelen nu tot ontwikkeling in de leer- gangen ? Aan onze school is door de docenten Frans vrijwel steeds een voorzichtig en vrij behoudend beleid gevoerd ten aanzien van hoofdlerboeken, behoudens twee experimenten verricht met de oorspronkelijk door Franssen vervaardigde leergang Orange (waarvan het derde Franse deel, gebruikt in de vierde klas V.W.O., te moeilijk bleek) en later met de Delftse methode van Professor Sciarone (een programma voor het versneld aanleren van de taal dat grotere leesvaardigheid beoogt maar ons problemen gaf op de terreinen van spreekvaardigheid en stellen). Vrijwel steeds is een eclectische leergang gebruikt. Het tot en met dit schooljaar gebruikte Amsterdamse Allons-y tous ! en de Groningse opvolger ervan, Grandes Lignes, zijn ook dergelijke leergangen. De samenstellers claimen nadrukkelijk dat de boeken alle mogelijkheden bieden de kerndoelen te "halen". De huidige concurrenten van beide leergangen zijn:

Etudes françaises
Omnibus
Code Génial
A toi maintenant !
Grandes lignes
Eventail
Chouette
Ça bouge

Deze leergangen bieden ten opzichte van Allons-y tous ! geen didactische meerwaarde zij het dat Ça bouge nog niet definitief beoordeeld kan worden. Welk leerboek past nu het best bij onze school, bij onze leerlingen, en, last and least, bij ons, docenten Frans ? Het is hierboven al opgemerkt: afwijkingen (zelfs al die eigenlijk als positief te betitelen zijn) op bepaalde gebruiken bij het lesgeven in een taal worden niet altijd in dank afgenomen door de leerders. Zo zal in de bovenbouw en in de derde klassen een fors literatuur- of leesprogramma en het afnemen van spreekbeurten bij hen niet tot grote vreugde leiden. Het aanleren van namen van literatoren, het moeten verwerken van grote literair-historische overzichten of het leren hanteren van technieken tot tekstverklaring, het voelen van de druk te moeten spreken in de vreemde taal, dit alles kan hun tot een grote last zijn. Niet voor niets profiteren volwassenencursussen of certificaaatsopleidingen, die ieder op hun eigen wijze een vaak afgeslankt programma bieden, van kansen die het middelbaar onderwijs hun laat of moet laten. Voeg daarbij nog dat volwassenen het belang van het zelf spreken meer inzien (advertenties met als blikvangers koppen

als "J'avais peur de parler..." spelen hier op in) en men heeft al enig besef van de krappe manoeuvreerruimte van de bovenbouwdocent.

In de basisvorming zullen zich soortgelijke problemen bij het vak Frans gaan voordoen. In onze visie is er daarom regelmatig en regelmatig overleg nodig tussen de docenten moderne vreemde talen teneinde minimaal twee omstandigheden te vermijden: enerzijds, het 'overvragen' van leerlingen, anderzijds, het weglaten van zwaarwegende (en moeilijk te onderwijzen...) onderdelen als het laten oefenen van spreekvaardigheid (in twee- en meertallen van leerlingen) of het laten afleggen van spreekbeurten.

Immers, het uitvoeren van de kerndoelen zal op bepaalde punten onherroepelijk een cultuuromslag aan de school teweegbrengen. Hier volgen de concrete wijzigingen en aanpassingen die wij voorstaan:

1) het bereiken van een woordenschat van ongeveer 2 000 woorden aan het eind van de derde klas havo (aan de mavo: 1 500 woorden).

middelen ertoe: computerprogramma's met woordtests; overhoringen van de vocabulaire-inhoud van Allons-y tous ! 1,2 en 3 aan het eind van het jaar; kaartenbakken met woorden in de lokalen Frans

2) het oefenen van spreekvaardigheid als vast punt in minstens een van de twee of drie lessen Frans per week

middelen ertoe: de spreekoefeningen van Grandes Lignes 1,2 en 3; korte spreekbeurten over algemene onderwerpen te kiezen uit door ons verstrekte lijsten; het leren gebruiken van eenvoudige verbindingswoorden (vooral: voegwoorden) bij betogen; het laten resumeren van teksten uit het boek onmiddellijk nadat deze ten gehore zijn gebracht; het hanteren van vaste Franse terminologie bij het lesgeven.

3) het doorlopen van een leesvaardigheidsprogramma van de onderbouw waarbij het accent meer dan vroeger ligt op het tekstbegrip en op het samenvatten van de inhoud.

middelen ertoe: het ontwerpen of in gebruik nemen van meerkeuzevragen (voor snelle correctie); het laten inleveren van résumés.

4) het verhogen van luister- en schrijfvaardigheid door expliciete aandacht te geven aan voor het Frans specifieke onderwerpen.

middelen ertoe: a- het woordgroepaccent oefenen, b-agglutinaties die typisch zijn voor het Frans (bij voornaamwoorden) benadrukken, c- wijzen op de regelmatigheid van de uitspraak van het Frans en de weinige uitzonderingen belichten d- de zinsvolgorde behandelen e- het voornaamwoordenstelsel uit het hoofd laten leren f- het werkwoordenstelsel aan laten leren met de actieve beheersing van de zes belangrijkste tijden (Présent,

Subjonctif Présent, Imparfait, Passé Composé, Futur en Impératif Présent en de passieve beheersing van de Passé Simple, g-de constructie van de vragende zin h-enig begrip aanbrengen van de lijdende vorm zodat vormen als "ils sont vus" en "elle a été regardée" worden gekend of herkend.

VAKWERKPLAN FRANS- 7.VAKOVERSTIJGENDE INHOUDELIJKE SAMENHANG

Veel van de onder dit punt genoemde zaken zijn al bij de zogenaamde vakvisie ter sprake gekomen. Argumentatie bij de te vermelden suggesties blijft hier veelal achterwege.

a) 1a. Gespreksvaardigheid bevorderen bij leerlingen uit een volle klas is voor een docent slechts mogelijk in een talenpracticum, en alleen daar is, a fortiori, werkelijke differentiatie mogelijk. De secties Engels, Frans en Duits zouden zich moeten beijveren voor het doen inrichten van minstens twee talenpractica, welke ook 's avonds en/of via de "derde weg" dienst zouden kunnen doen, mits oordeelkundig gebruikt.

2a. Het oude plan ten behoeve van gelijkschakeling van progressie in behandeling van grammaticale onderwerpen zou uit de kast kunnen worden gehaald: Nederlands brengt aan, Engels en Frans (en later Duits) maken daarvan kort daarna gebruik.

3a. Er vallen afspraken te maken over het bevorderen van gelijke procedures bij het laten oefenen in spreekvaardigheid.

b) Voor een vaak als Frans (keuzevak aan de HAVO, verplicht vak in één profiel van VWO, keuzevak in de overige profielen van VWO) is het belang van oriëntatie op studie- en beroepskeuze evident.

Wij denken er goed aan te doen nadruk te leggen op vakken en vakgebieden waarbij Frans verplicht of gewenst is, na actuele informatie te hebben ingewonnen bij decanen, de Vereniging van Leraren in Levende Talen, de Franse Ambassade, HBO-instellingen en Universiteiten.

c) De sectie Frans ziet hier geen grote kansen liggen. Het is wel zo dat een francofone jongere in de klas op dit terrein veel kan doen veranderen. Ook een puur Franstalige docent zou in staat zijn, sneller dan andere docenten, barrières te slechten en uit de eigen ervaringswereld puttend, begrip te kweken voor andere culturen. In Grandes Lignes (en in de bovenbouwmethoden Randonnées en Français tout terrain) wordt in een aantal teksten aandacht geschonken aan culturele minderheden. Dit kan voor elke docent aanleiding vormen wat langer bij cultuurverschillen stil te staan.

d) Practica.

Het zal hier niet bedoeld worden, maar wij grijpen de kans aan: talenpractica zijn essentieel bij opdrachten in taaltraining.

Opdrachten.

Voor zover het geen oefeningen uit een werkcahier of werkboek betreft: beschrijvingen van eigen woonomgeving tot zeer ver strekkende taken als "Inventez-vous un Francophone" (een vrije opdracht met vragenschema's die een leerling stimuleren een "tweede identiteit" aan te nemen) zijn vanaf de tweede klas mogelijk.

Allerlei taalspelletjes.

Groepswerk.

Allereerst is er het gewone spreken in twee of meertallen; vervolgens het samen oplossen van taalproblemen door leerlingen zittend aan een en dezelfde bank en ook het gezamenlijk maken van werkstukken in en buiten de klas.

Veldwerk.

Dit lijkt ons in de lager klassen niet goed mogelijk, een belangrijke uitzondering daargelaten: opdrachten tijdens excursies. De leraar verrichte natuurlijk wel veldwerk.

e) Wanneer het inderdaad zo is dat de leerlingen door het effect van lessen informatica vertrouwd zijn geraakt met het toetsenbord en met toepassingsmogelijkheden van de computer, kan worden omgezien naar software van eenvoudige aard: woordprogramma's, vervoegingsprogramma's en 'remedial'-oefeningen voor de zwakkeren. Sommige leergangen gaan overigens al vergezeld van programmatuur. Het deelnemen aan het P.I.T. had veel effect kunnen sorteren. Een groot manco is nog oefenstof bij langere verhalen.

f) In Frankrijk zal door de sectie materiaal moeten worden aangekocht voor het thema milieu. Enkele sectieleden beschikken nu reeds over materiaal maar betwijfelen of het geschikt is voor de laagste klassen.

Bepaalde aspecten van wat wij denken te moeten verstaan onder zoiets als een Europese dimensie (van wat ?) zijn meer geïncorporeerd in andere leergangen dan in de onze ! De rol van de televisieprogramma's en speciale kinderkranten kan groter zijn dan deze nu is. Het luchtig aanbrenge van pertinente kennis over "Europa" en Frankrijk's positie daarbij kan zorgen voor aanvulling.

g) Memorisatietechnieken lopen bij de onderscheidenene talen niet ver uiteen. Angst om het moeten lezen van lagere stukken franstalig proza zou weggenomen moeten worden: betere planning door de leerling, grotere leessnelheid door vergroting van de woordenschat en door het doorlopen hebben van oefeningen in het lezen met opgelegde tijdsdruk leiden, naar wij hopen, tot dat doel. De frequentie van controle op het lezen is over algemeen te laag en zou vanaf de tweede klas moeten gaan naar één maal per veertien dagen. Stringenter dan tot aan het begin van de

invoering van de basisvorming het geval is geweest, moeten de leerlingen gewezen worden bij het Frans zeer vaak gemaakte fouten. Het niet neerzetten <en uitspreken> van de uitgang van het vrouwelijk bijvoeglijk naamwoord, het verwisselen of vergeten van de "s" of de "t" bij het werkwoord, het verzuimen van het plaatsen van de meervouds-"s", het achterwege blijven van accenten zijn problemen die een prominenter plaats dienen te krijgen bij de lessen Frans en eventueel in die van studievaardigheid.